

Sosyal Ağlarda Gerçeklik Algısını Etkileyen Değişkenlerin CAID Analiziyle İncelenmesi

Fuat TANHAN¹, Özlem ÇEVİK²

Öz: Günlük hayatta yaşamın bir parçası haline gelmiş olan sosyal ağlar bireylere ve toplumlara olumlu ya da olumsuz biçimlerde etki edebilmektedir. Bugün dizüstü bilgisayarlarından sonra hayatlarımıza giren tablet ve akıllı telefon ayrıcalıklarıyla fatura ödeme, kitap okuma, alışveriş yapma gibi rutin işler internet aracılığıyla mümkün hale gelmiştir. İnsanlar artık mağazalarda ya da butiklerde uzun süre harcayarak giderdikleri ihtiyaçları artık internetle evde, arabada, yolda, piknikte ve işyeri gibi yerlerde tek bir tuşla halledebilmektedirler. Kimi zaman internet kullanımı, tercihten öte bir zorunluluk haline gelmiştir. Sosyal ağların bireylere olan etkilerini belirlemeye dönük çalışmaların son dönemlerde yoğunlaştığı ve çeşitlendiği görülmektedir. 21. Yüzyılın yeni sosyal çevresi olarak ortaya çıkan sosyal ağlar birey için aynı zamanda yeni bir algı oluşturmaktadır. Bu bağlamda bireylerin sosyal ağdaki gerçeklik algısını incelemek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Nicel bir çalışma olan bu araştırma genel tarama modelindedir. Çalışmanın evrenini, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada amaçlı örneklem kullanılmıştır. Çalışmanın örnekleme, 2660 öğrenciden oluşmuştur. Çalışmanın değişkenleri Caid analiziyle çözümlenmiştir. Çalışma sonucunda, bağımlı değişken olan öğrencilerin sosyal ağdaki gerçeklik algısının, bağımsız değişkenlerden (sosyal ağda kızgınlıklarını duygularını ifade etme, sosyal ağdaki haberlerin inandırıcılığı, sosyal ağda kendileriyle ilgili paylaşım yapmaları, sosyal ağda başka

¹ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü ve fuad65@gmail.com

² Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü ve ozlem.alav@gmail.com

insanların yaptığı paylaşımları inandırıcılığı, sosyal ağın faydalı olup olmadığına yönelik) anlamlı bir şekilde etkilendiği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal ağ, gerçeklik algısı, Caid analizi, amaçlı örneklem

An Investigation by CAID Analysis of Variables That Affect of Reality Perception in Social Networks

Abstract: Social networks, which have become part of everyday life, can affect individuals and societies in positive or negative ways. Today, with the privileges of tablet and smartphone entering our lives after laptops, routine jobs such as paying bills, reading books and making shopping have become possible through the internet. People now spend a long time in stores or boutiques and the needs they go on the internet at home, in the car, on the road, picnic and work places can be done with a single button. Sometimes the use of the Internet has become a necessity beyond preference. It has been observed that the efforts to determine the effects of social networks on individuals have intensified and diversified in recent times. The studies examine the effects of social networking on individuals. Social networks emerging as the 21st century's new social environment form like a new perception for the individual. The purpose of this work is to examine the perception of individuals' reality in the social network. This quantitative study is the general screening model. The universe of research is the undergraduate students of Van Yuzuncu Yıl University. In the study, purpose sample was used. The sample of the study consisted of 2660 students. Variables of the study were analyzed by Caid analysis. As a result of the study, it was concluded that the perception of reality in the social network of students, which is dependent variables is significantly related to the independent variables (whether they express feelings of anger in the social network, credibility of the news in the social network, sharing about themselves in the social network, credibility of sharing by other people in the social network, found to be affected in some way.

Keywords: Social network, perception of reality, Chaid analysis, purposeful sampling

Giriş

Günümüzde teknoloji yaygın biçimde gündelik hayatımızın bir parçasına dönüşmüştür. İnternetin mevcut teknolojilerin hem kullanım olanaklarına sunduğu imkanlar; hem de kendi başına birey yaşamına sunduğu bilgiye ulaşım kolaylığı gibi faktörler açısından gündelik yaşam içindeki önemi her geçen gün artmaktadır. Bugün dizüstü bilgisayarlarından sonra hayatlarımıza giren tablet ve akıllı telefon ayrıcalıklarıyla fatura ödeme, kitap okuma, alışveriş yapma gibi rutin işler internet aracılığıyla mümkün hale gelmiştir. İnsanlar artık mağazalarda ya da butiklerde uzun süre harcayarak giderdikleri ihtiyaçları artık internetle evde, arabada, yolda, piknikte ve işyeri gibi yerlerde tek bir tuşla halledebilmektedirler. Kimi zaman internet kullanımı, tercihten öte bir zorunluluk haline gelmiştir. Örneğin, insanlar psikolojik yardım aramada; korkmuş ergenler, tavsiye istemede; evliler eşleriyle ilgili durumlara çözüm aramada; mülteciler kendileriyle ilgili durumlarda sosyal ağı kullanmaktadırlar (Naughton, 2013). Artık Amerika gibi ülkelerde şirketler, iş başvurusunda bulunan elemanlarını daha yakından tanımak ve değerlendirmek için Facebook gibi sosyal ağlara başvurumaktadırlar. Kimi zaman bazı işverenler, bireyin, sosyal ağdaki paylaşımları aracılığıyla işe alınacak elemanı daha yakından tanımaya çalışmaktadırlar; fakat bu bireyle ilgili net bir bilgi veremeyebilir; çünkü birey sosyal ağda olduğu kişiden ziyade olmak istediği kişinin rolüne bürünmüş de olabilir (Riggio, 2014, 84). Teknoloji ve internetin sağladığı bu kolaylıklar, insanların gün içerisinde internette daha fazla zaman geçirmelerine sebep olmuştur. Buna karşın, internet kullanımının, bireyin davranışları üzerindeki etkilerine dönük ortaya konan bilgi birikimine karşın henüz bilmemiz gereken çok şey bulunmaktadır ve bildiklerimiz henüz çok azdır (Wilcox ve Stephen, 2012). Bu nedenle sosyal ağ ve bireylerin sosyal ağa yönelik algılarını incelemek büyük önem taşımaktadır.

Kişinin sosyal ağdaki arkadaşlarının duyguları, bireyin kendi duygularına etki edebilmektedir. Bulaşıcı bir özellik taşıyan duygular, sosyal ağda da kişilere etki etmektedir. Sosyal ağda, bireye geçen duygu, kişinin algısına şekil vermektedir. Yapılan bir çalışmaya göre bireyler duygularını, sosyal ağlar aracılığıyla benzer sosyal paylaşım sitelerindeki insanlara bulaştırmaktadırlar. Yalnızlık, bu bulaşıcı duygulardan biridir. Kendini yalnız

hisseden biri, bu duygusunu sosyal ağa yansıttığı zaman yalnızlık hissi ortak arkadaşlara da bulaşmaktadır. Bir diğer deyişle, sosyal ağda yalnız bir arkadaşınız varsa bu duygu size de bulaşır (Cacioppo, Fowler ve Christakis, 2009). Dolayısıyla kendini yalnız hisseden birey, kendini yalnız olarak da algılamaktadır. Bu durum kişinin kendine yönelik gerçeklik algısının bozulduğuna işaret etmektedir. Bunun bir başka örneğini de kişinin sosyal ağda arkadaşlarıyla kurduğu ilişkide görülmektedir. Kişi, sosyal ağdaki arkadaşıyla kurduğu ilişki doğrultusunda kendine ve çevresine yönelik yeni bir algı oluşturmaktadır.

İnternet Tabanlı Sosyal Ağların Etkileri

Çalışmalara göre, yakın arkadaşlarla kurulan ilişkide sosyal ağ, kişinin öz güvenini artırmaktadır (Wilcox ve Stephen, 2012). Ayrıca kişinin Facebook'ta arkadaş sayısının fazla olması, kişinin kendini iyi hissetmesine olumlu yönde etki etmektedir (Kim ve Lee, 2011). Buna rağmen teknolojinin ve internetin sağladığı oyunlar bireylerin gerçeklik algısına zarar vermektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalar, oyunlarda oluşturulan avatarların bir süre sonra kişinin kendine yönelik algısını değiştirdiğini göstermektedir. Örneğin aslında uzun boylu olmayan birinin avatarını uzun seçmesinden sonra kendini uzun biri gibi algılamakta ve bu sayede daha fazla özgüvene sahip olmaktadır (Yee ve Bailenson, 2007) Sosyal ağı çok kullanan çocukların da akademik başarısında düşüşler gözlenmektedir (Greenfield, 2012). Bunun yanı sıra sosyal ağların gelecekte bireylerin daha az empati yeteneğine sahip olmalarına etki edeceği varsayılmaktadır. Çünkü sosyal ağ, yüz yüze etkileşimi sınırlandırarak kişilerin etkileşimi azaltmaktadır ve bu durumun, bireyin başka insanların duygularını, düşüncelerini ve durumlarını anlama yetisine zarar vereceği düşünülmektedir (Gorry, 2009). Empati için gerekli olan beden dili, göz kontağı türünden iletler (McKay, Davis ve Fanning, 2010; Greenfield, 2012) sosyal ağda yoktur ve sosyal ağda uzun zaman geçiren bireyler zamanla empati yeteneklerini kaybedebilirler (Greenfield, 2012).

Çalışmalar, kontrolsüz ve ölçüsüz internet kullanımı (Yeşilay) olarak tanımlanan internet bağımlılığı ve depresyon arasındaki güçlü ilişkiye de işaret etmektedir. Bireyin internet bağımlılığı arttıkça depresyon seviyesinin de arttığı bulunmuştur (Young ve Rodgers, 1998; Sanders, Field, Diego ve Kaplan, 2000). Oyunların aşırı kullanımı (Charlton ve Danforth, 2007) olarak bilinen oyun bağımlılığının bir türü olarak kabul edilen internet

bağımlılığı, kişinin gerçeklik algısını değiştirebilir. Bilindiği üzere tüketilen gıdalar, geçirilen yaşantılar bireyin algısını şekillendirmektedir. İnternet ve teknolojinin sağladığı sanal ortam, kişinin son zamanlardaki yeni çevresidir ve dolayısıyla tıpkı tüketilen gıda ve geçirilen yaşantılar gibi bireyin algısına şekil verecektir (Bavelier, Green, ve Dye, 2010). Çünkü önceki çalışmalara göre internet kullanımı ve depresyon arasında pozitif yönde bir ilişki mevcuttur (Young ve Rogers, 1998). Depresyon diye bilinen rahatsızlık kişinin geleceğe yönelik algısını bozarak, bireyin geleceği karanlık ve umutsuz bir zaman dilimiymiş gibi algılamasına neden olmaktadır. Bu durum internetin ve internet tabanlı sosyal ağların bireyin gerçeklik algısını değiştirdiğine bir örnek teşkil etmektedir. Bu sebepten dolayı kişinin sosyal ağda geçirdiği süre de bireyin, sosyal ağ denilen çevreden ne kadar etkileneceğini belirleyecektir (Bavelier ve diğerleri, 2010). Çalışmalar şu an interneti yoğun olarak kullanmanın depresyona sebebiyet verdiği gibi bireylerin, sosyal ortamdan izole olmasına sebebiyet verdiğini göstermektedir. (Sanders, ve diğerleri, 2000). Dış dünyadan izole olup sanal ortamda yeni çevreler edinen bireyler, gerçeklik algılarını bu çevreye göre oluşturmaktadır.

Gerçeklik Algısı

Sosyal gerçeklik, demokrasi ya da birey hakkında gerçek olarak söylenen şeylerin, insanlar arasında, o toplumda ya da o kültürde inşa edilip üretilmesidir. Sosyal gerçeklik, insanlar arasında üretilen anlamdır ve insanlar bu anlam üzerinden açıklama yapıp uygular ve bunları aynı anlam üzerinden sergiler. Kısacası, kişinin içinde bulunduğu sosyal çevre neyse kişinin gerçeği odur (Arkonaç, 2012, s. 44). Sosyal çevre değiştiğinde kişinin gerçeklik algısı da değişiklik gösterir. Bu durumda, kişinin gerçeklik algısı girdiği çevreyle çeşitlenir. Fakat yapısı itibariyle yeni bir anlam taşıyan sosyal ağların bireyin algısına nasıl bir etki ettiği bilinmemektedir. Her gün yüzlerce insanın gün içerisinde yoğun olarak kullandığı sosyal siteler, bireylerin sevgi, evlilik, vefa, cesaret, nefret, yas gibi bazı kavramlara yeni anlamlar yüklemesine neden olup olmadığı da belirsiz konular arasındadır. Kişilerin, kendilerine ve dış çevrelerine yönelik yeni bir gerçeklik algısının olup olmadığı tam olarak bilinmemektedir. Bu yüzden, bireyin sosyal ağlardaki gerçeklik algısını inceleme, bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Üniversite öğrencileriyle yapılan bu çalışma, bireylerin

sosyal ağdaki gerçeklik algısını üzerinde etkili olan değişkenlerin belirlenmesini amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nicel bir çalışma olup genel tarama modelindedir. Genel tarama modelleri, evrene ilişkin bilgi edinilmesini sağlaması ve evrenle ilgili bir yargıya varılmasına yardımcı olabilmesi açısından önemlidirler (Karasar, 2011).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde eğitim alan lisans ve ön lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Bu çalışma, sosyal ağı kullanan üniversite öğrencilerinin gerçeklik algısını incelemeyi amaçladığından örneklem türlerinden amaçlı örneklemenin çalışmaya (purposive sampling) hizmet edeceği düşünülerek bu örneklem çeşidi seçilmiştir. Çalışma için tercih edilen amaçlı örneklemin tabakalı amaçsal örnekleme türü çalışmada kullanılmıştır. Tabakalı amaçsal örnekleme, örneklemin belli alt gruplara ayrılmasıdır. Örneklem, belli alt gruplarının özelliklerini göstermek, betimlemek ve bunlar arasında karşılaştırma yapmak için alt gruplara ayrılır. Bu örnekleme çeşidi, kota örnekleme olarak da bilinmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008).

Araştırmanın örneklemin oluşturmak için önce evrende yer alan öğrenci sayısının belirlenmiştir. Bu amaçla Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün yazılı izni doğrultusunda Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'ndan üniversitede kayıtlı olan öğrencilerin sayısı fakülte ve bölüm bazlı elde edilmiştir. Daha sonra fakülteler öğrenci sayılarına göre %15'lik tabakalara ayrılmıştır. Böylelikle her fakülteden 1-4. sınıflara denk gelecek öğrenciler çalışmaya dâhil edilmiştir. Benzer işlem Van Meslek Yüksek Okulu için de yapılmıştır. Van Meslek Yüksek Okulu Öğrencileri ise 1-2. sınıflar bazında örnekleme dahil edilmiştir. Sonuç olarak evrenden seçilen 2660 öğrenci çalışmada yer almıştır. Örneklem grubunda yer alan toplam 2660 öğrencinin 1196'sı kadın, 1397'si erkektir ve

çalışmaya katılan 67 öğrenci ankette cinsiyetini belirtmemiştir. Bu öğrencilerin 1.2.3. ve 4. sınıflara dağılımı ise sırasıyla 780, 801, 567, ve 512 biçiminde olmuştur.

Veri Toplama Süreci

Veriler, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Zeve Kampüsü'nde 2013-2014 yılının güz ve bahar dönemlerinde toplanmıştır. Veriler, tabakalı yöntemle seçilen öğrencilerden toplanmıştır. Veriler toplanmadan önce Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünden izin alınmıştır. Veri toplama araçları, ders başlamadan veya ders bitiminde öğrencilere sınıf bazında toplu olarak uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, araştırmacılar tarafından oluşturulan 21 soruluk bir anket kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan anket, literatürde sosyal ağla ilgili yapılan çalışmalarda kullanılan sorular çerçevesinde geliştirilmiştir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen sorular alan uzmanların görüşleriyle desteklenmiştir.

Verilerin Analizi

Verileri analiz ederken CAID Analizi'ne başvurulmuştur. Kestirimsel sınıflama modellerinden olan CAID sınıflandırma ve regresyon ağacıdır. CAID analizi ağacı parametrik değildir. Aynı anlama gelen bağımsız değişken değerlerine ilişkin varsayım gerektirmez. Bu yüzden CAID analizinde kullanılan değişkenler çok çarpık sayısal değişkenler veya sınıflayıcı ya da sıralayıcı yapıda kategorik değişkenler olabilir. CAID analizi yüzlerce bağımsız değişkeni bölümlendirebilmektedir (Oğuzlar, 2004).

Bulgular

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen veriler bağımlı ve bağımsız değişkenler olarak incelenmiştir. Bu sebeple aşağıda verilerin CAID Analizi sonuçlarına ve ölçeklerden alınan toplam puanlara ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir.

Sosyal Ağdaki Gerçeklik Düzeyine Etki Eden Değişkenlerin CAID Analizi ile İncelenmesi

Çalışmanın verileri CAID Analizi ile incelenmiştir. Bu amaçla kurulan regresyon modelinde bağımlı değişken öğrencilerin sosyal ağdaki gerçeklik algısıyken, bağımsız değişken bireylerin sosyal ağda kızgınlıklarını, duygularını ifade etme, sosyal ağdaki haberlerin inandırıcılığı, sosyal ağda kendileriyle ilgili paylaşım yapmaları, sosyal ağda başka insanların yaptığı paylaşımları inandırıcılığı, sosyal ağın faydalı olup olmadığına yönelik düşünceleridir.

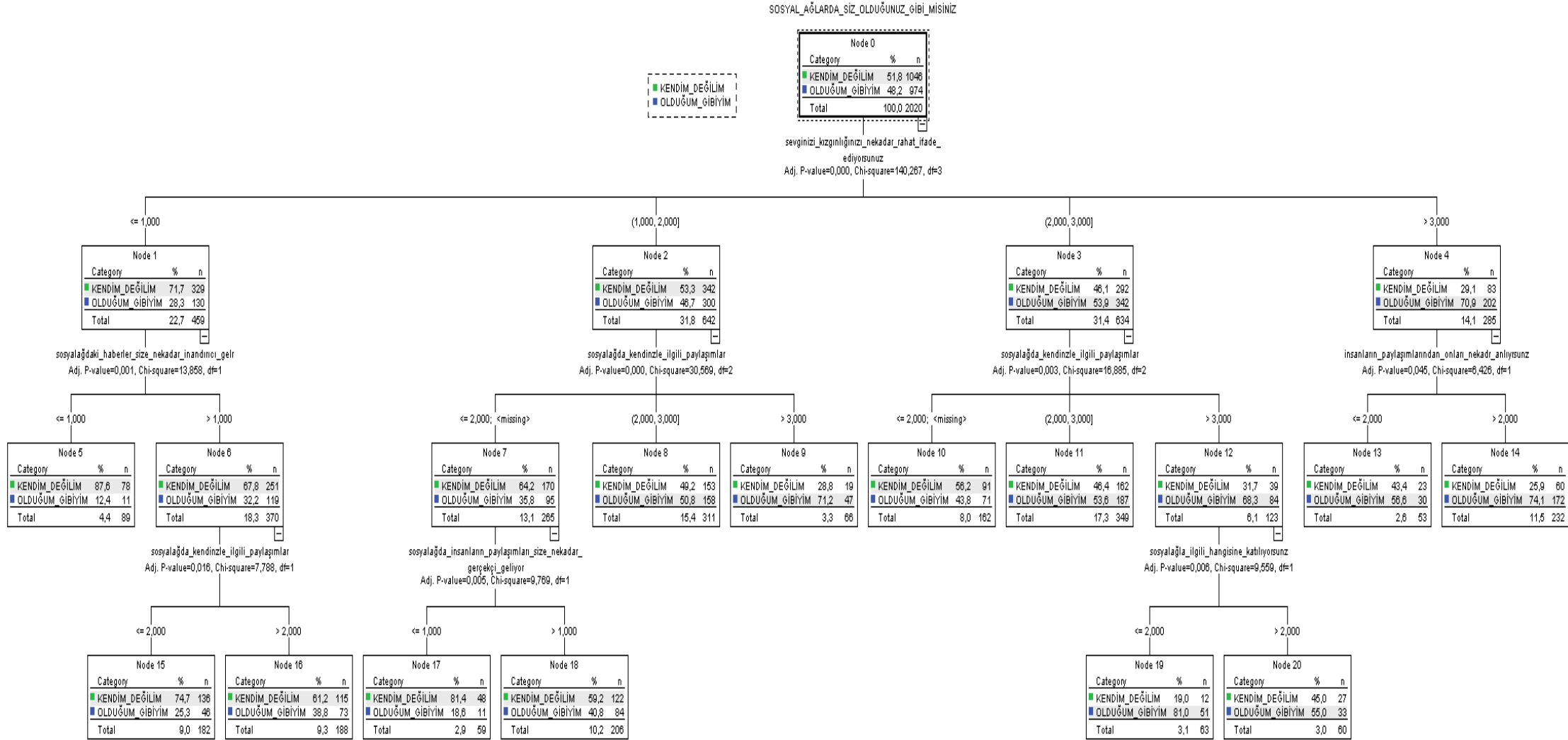
Şekil 1'deki ağaç yapısı incelendiğinde, çalışmada yer alan öğrencilerin %51,8'i (N=1046) sosyal ağda kendileri gibi olmadığını %48,2'i (N=974) ise sosyal ağda kendileri gibi olduğunu ifade etmiştir.

Öğrencilerin sosyal ağda kendileri gibi olmamaları düzeyine başat etki gösteren değişken, "Sevginizi, kızgınlığınızı, mutluluğunuzu, düşüncelerinizi ve kendinizle ilgili şeyleri sosyal ağda ne kadar ifade edebilirsiniz?" olmuştur. Bu soruya hiç cevabını veren bireylerden Kendim Değilim diyenlerin oranı (%71,7; N=329), Kendim Gibiyim diyenlerin oranından (%28,3; N=130) daha yüksektir.

Sosyal ağda duygu ve düşüncelerini hiç ifade etmeyen öğrencilerde başat etki gösteren "Sosyal ağdaki haberler size ne kadar inandırıcı gelir?" sorusu olmuştur. Bu soruya hiç cevabını veren bireylerden Kendim Değilim diyenlerin oranı (%87,6; N=78) Kendim Gibiyim diyenlerin oranından (%12,4; N=11) daha yüksektir.

Sosyal ağdaki haberleri genellikle doğru olduğuna inan öğrenciler üzerinde başat etkiye sahip soru, "Sosyal ağda kendinizle, duygularınızla veya düşüncelerinizle ilgili yaptığınız paylaşımlar sizce insanlar tarafından ne kadar anlaşılıyor?" dur. Bu soruya genelde anlaşılmamaktadır cevabını veren bireylerden Kendim Değilim diyenlerin oranı (%74,7; N=136) Kendim Gibiyim diyenlerin oranından (%25,3; N=46) daha yüksektir.

Şekil 1. Sosyal ağda gerçeklik algısı düzeyi üzerinde etkili olan yordayıcılara ilişkin ağaç yapısı

Sosyal ağdaki haberleri genellikle doğru olduğuna inan öğrenciler üzerinde başat etkiye sahip soru ise, “Sosyal ağda kendinizle, duygularınızla veya düşüncelerinizle ilgili yaptığınız paylaşımlar sizce insanlar tarafından ne kadar anlaşılıyor?” dur. Bu soruya genelde anlaşılmaktadır cevabını veren bireylerden Kendim Değilim diyen öğrencilerin oranı (%61,2; N=115) Kendim Gibiyim diyenlerin oranından (%38,8; N=73) daha yüksektir.

Şekil 1’den anlaşıldığı üzere sosyal ağlarda, “sevginizi, kızgınlığınızı, mutluluğunuzu, düşüncelerinizi ve kendinizle ilgili şeyleri sosyal ağda ne kadar ifade edebilirsiniz?” sorusuna nadiren cevabını veren bireylerde başat etki gösteren “Sosyal ağda kendinizle, duygularınızla veya düşüncelerinizle ilgili yaptığınız paylaşımlar sizce insanlar tarafından ne kadar anlaşılıyor?” sorusudur. Bu soruya hiç cevabını veren bireylerden Kendim Değilim diyenlerin oranı (%53,3; N=342) Kendim Gibiyim diyenlerin oranından (46,7; N=300) daha yüksektir.

Sosyal ağlarda kendi duygu ve düşünceleriyle ilgili yapılan paylaşımların insanlar tarafından hiç anlaşılmadığını belirten bireyler üzerinde etkili olan “sosyal ağda yapılan paylaşımlar size ne kadar inandırıcı gelir?” sorusu olmuştur. Bu soruya hiç cevabını veren bireylerden Kendim Değilim diyenlerin oranı (%81,4; N=48), Kendim Gibiyim diyenlerin oranından (18,6; N=11) daha yüksektir

Şekil 1’den anlaşıldığı üzere, sosyal ağda “sevginizi, kızgınlığınızı, mutluluğunuzu, düşüncelerinizi ve kendinizle ilgili şeyleri sosyal ağda ne kadar rahat ifade edebiliyorsunuz?” sorusuna bazen cevabına veren öğrencilerden Kendim Gibiyim diyenlerin oranı (%53,9; N=342) Kendim Değilim diyenlerin oranından (% 46,1; N=292) daha yüksektir.

Sosyal ağda duygu ve düşüncelerini bazen rahat ifaden eden bireylerde etkili olan “Sosyal ağda kendinizle, duygularınızla veya düşüncelerinizle ilgili yaptığınız paylaşımlar sizce insanlar tarafından ne kadar anlaşılıyor?” sorusudur. Bu soruya tamamen cevabını veren öğrencilere Olduğum Gibiyim diyen öğrencilerin (%68,3; N=84) oranı Kendim Değilim diyenlerin oranından (%31,7; N=39) yüksektir.

Sosyal ağda kendi duygu ve düşüncelerinin insanlar tarafından tamamen anlaşıldığını belirten bireyler üzerinde etkili olan “Sosyal ağla ilgili hangisine

katılıyorsunuz?” sorusu olmuştur. Sosyal ağın faydalı olmadığını belirten öğrencilerden Kendim Gibiyim diyenlerin oranı (%81,0; N=51), Kendim Değilim diyenlerin oranından (%19,0; N=12) daha yüksektir.

Şekil 1’den anlaşıldığı üzere, sosyal ağda “sevginizi, kızgınlığınızı, mutluluğunuzu, düşüncelerinizi ve kendinizle ilgili şeyleri sosyal ağda ne kadar rahat ifade edebiliyorsunuz?” sorusuna genelde cevabına veren öğrencilerden Kendim Gibiyim diyenlerin oranı (%70,9; N=202) Kendim Değilim (%29,1; N=83) diyenlerden daha fazladır.

Sosyal ağda duygu ve düşüncelerini genelde rahat ifaden eden bireylerde etkili olan “İnsanların kendileriyle, duygularıyla, düşünceleriyle veya yaşadıkları olaylarla ilgili yaptıkları paylaşımlardan onları ne kadar anladığınızı düşünüyorsunuz?” sorusu olmuştur. Bu soruya hiç cevabını veren Olduğum Gibiyim diyen bireylerin oranı (%56,6; N=30) Kendim Değilim diyenlerin oranından (%43,4; N=23) daha yüksektir.

Sosyal ağda duygu ve düşüncelerini genelde rahat ifaden eden bireylerde etkili olan “İnsanların kendileriyle, duygularıyla, düşünceleriyle veya yaşadıkları olaylarla ilgili yaptıkları paylaşımlardan onları ne kadar anladığınızı düşünüyorsunuz?” sorusu olmuştur. Bu soruya tamamen cevabını veren Olduğum Gibiyim diyen bireylerin oranı (%74,1; N=172) Kendim Değilim diyenlerin oranından (%25,9; N=60) daha yüksektir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Üniversite öğrencilerinin sosyal ağdaki gerçeklik algısını inceleyen bu çalışmanın sonucunda bağımlı değişken ve bağımsız değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer deyişle öğrencilerin sosyal ağdaki gerçeklik algısı (bağımlı değişken), sosyal ağda kızgınlıklarını duygularını ifade etme, sosyal ağdaki haberlerin inandırıcılığı, sosyal ağda kendileriyle ilgili paylaşım yapmaları, sosyal ağda başka insanların yaptığı paylaşımları inandırıcılığı, sosyal ağın faydalı olup olmama durumundan (bağımsız değişkenler) anlamlı bir şekilde etkilendiği bulunmuştur. Çalışmanın bulguları özetlendiğinde; bireylerin sosyal ağda kızgınlıklarını duygularını ifade etme, sosyal ağdaki haberlerin inandırıcılığı, sosyal

ağda kendileriyle ilgili paylaşım yapmaları, sosyal ağda başka insanların yaptığı paylaşımları inandırıcılığı, sosyal ağın faydalı olup olmama durumu, üniversite öğrencilerinin sosyal ağlardaki gerçeğe yönelik algılarını etkilemektedir. Bu çalışmanın sonucu genel olarak sosyal ağla ilgili yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Sosyal ağda kendileri gibi olmadıklarını belirten bireylerin çoğu kendi duygu ve düşüncelerini de sosyal ağda yansıtmamaktadır. Benzer şekilde Kendim Değilim diyen bireylerin çoğu sosyal ağdaki haberlere ve diğer insanların paylaşımlarına inanmamaktadırlar. Wandel (2009), 37 yaş yaşayan kolej öğrencisinin Facebook'ta yaslarının yaşamalarının onlara nasıl etki ettiğini araştırdığı çalışmasında öğrencilerin yaslarını Facebook'ta yaşamaya çalıştığını bulmuştur. Fakat bu durum öğrencilerin başkasının üzüntüsünü bu yolla yaşayamadığını, empatilerini yitirdiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin, Facebook gibi sanal ağlar üzerinde duygularını yaşamaları toplumsal ritüellerin ve kültürün asimile olmalarına sebebiyet vermektedir. Bu yüzden bu tür sanal ağların ihmal edilmemesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda eğitimcilere büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Eğitimcilerin öğrencilere bu sitelere yönelik doğru bilgilendirmeyi yapmaları gerekmektedir (Sacks ve Graves, 2012). Sosyal ağlarla ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarına bağlı kalınarak sosyal ağların neden olabileceği olumsuzluklar öğrencilere aktarılmalıdır. Ayrıca Slany (2010), sosyal ağların (internetin), empatiye zarar verdiğini söylemektedir. Sosyal ağda ayna nöronlar aktif olamamaktadır. Bu nedenle kişi, zamanla yüz yüze etkileşimde kullandığı ayna nöronları kullanmamakta ve karşı tarafın duygu ve düşüncelerini anlamamaktadır. Empati kaybı, bu noktada gerçeklik algısının bozulması olarak kabul edilebilir; çünkü kişi karşı tarafın duygu ve düşüncelerini anlayamamakta hatta çoğu zaman yanlış okumaktadır. Bu durumda kişilerin iletişim becerilerine zarar vermekte ve kültürel değerleri olumsuz etkileyebilmektedir. Öğrenciler, Facebook, Twitter, LinkedIn gibi sosyal ağlardaki bilgilere güvenmektedir (Sacks ve Graves, 2012). Fakat bu sitelerde paylaşılan her bilgi doğru olmayabilir. Bu nedenle öğrencilerin gerçeklik algıları zamanla bozulabilir. Bu nedenle eğitimcilerin ve velilerin öğrencilerin sosyal ağda geçirecekleri süreyi kontrol altına alarak düzenlemeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin, özellikle iletişimin temel unsurlarından biri olan empatiyi etkili kullanarak

öğrencilerle sağlıklı iletişim kurup (King, 2009) öğrencilere yönelik aktivitelere ağırlık vermesi faydalı olabilir.

Sosyal ağda kendisi gibi olduğunu belirten öğrenciler, duygu ve düşüncelerini sosyal ağda belirttiklerini ve benzer şekilde sosyal ağda paylaşım yapan bireyleri yaptıkları paylaşımdan dolayı tanıdıklarını belirtmiştir. Sosyal ağa yönelik yapılan çalışmalar, sosyal ağ ve duygular ve bilişler arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Bu değişkenler birbirlerini olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilemektedirler (Bavelier, ve diğerleri, 2010). Bu durumda öğrencilerin hangi siteleri ve hangi paylaşımları takip ettiği izlenmeli ve gerekli kontroller yapılmalıdır.

Sosyal ağda kendi duygu ve düşüncelerinin insanlar tarafından tamamen anlaşıldığını belirten bireyler sosyal ağın faydalı olmadığını belirtmiştir. Yapılan çalışmaya göre, interneti eğlence ve sosyal etkileşim için kullanmak problemlerli internet kullanım semptomları için risk teşkil etmektedir (Ceyhan, 2011). Çünkü bireyler internet yoluyla kötü niyetli site ve insanların hedefi olabilmektedir. Bu ve benzeri olası sorunları önlemek için öğrencilerin teknolojiyi doğru kullanmayla ilgili bilinçlendirilmesi önem teşkil etmektedir.

Kaynakça

- Arkonaç, S.A. (2012). *Sosyal psikolojide insanları anlamak deneysel ve eleştirel yaklaşımlar* (2.Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Bavelier, D., Green, C. S. & Dye, W. M. G. (2010). Children wired: For better and worse. *Neuron*, 67, 692-701.
- Buluş, M. (1997). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 82-90.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K., E., Akgün, E., Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cacioppo, J. T., Fowler, J. H. & Christakis, N. A. (2009). Alone in crowd: The structure and spread of loneliness in a large social network. *Journal of Personality and Psychology*, 97(6) 977-991.
- Ceyhan, A. A. (2011). University students' problematic internet use and communication skills according to the internet use purposes. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 69-77.
- Charlton, J. P. & Danforth, IDW (2007). Distinguishing addiction and high engagement in the context of online game playing. *Computers in Human Behavior*, 23(3), 1531-1548.

- Greenfield, S. (2012). *How digital culture is rewiring our brains*. Web: ci2012.com.au.
- Gorry, A. (2009). Empathy in the virtual world. *Chronicle og Higher Education*, 56, B10-B12.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kim, J. & Lee, J-E. R. (2011). The Facebook paths to happiness: Effects of the number of Facebook frineds and self-presentation on subjective well-being. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(6), 359-364.
- King, H. S. (2009). *The Development and initial validation of the empathy scale for social workers: The ESSW*. The University of Georgia: Unpublished dissertation.
- Mckay, M., Davis, M. ve Fanning, P. (2010). *İletişim becerileri* (Çev. Özgür Gelbal). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Naughton, J. (2013). The NSA has us snared in its trap -and there's no way out. *The Guardian*.
- Oğuzlar, A. (2004). CART analizi ile hane halkı işgücü anketi sonuçlarının özetlenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(3-4), 79-90.
- Sacks, M. A. ve Graves, N. (2012). How many "friends" do you need? Teaching students how to network using social media. *Business Communication Quarterly*, 75(1), 80-88.
- Sanders, C. E., Field, T. M., Diego, M. & Kaplan, M. (2000). The relationship of internet use to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence*, 35(138), 237-242.
- Slany, M. (2010). Does the practise of imagining create more empathetic people or conversely does practising non face-to-face communication make one less empathetic?. *The International Journal of the Book*, 7(3), 69-76.
- Sprecher, S. (2010). The influence of social networks on romantic relationships: Through the lens of the social network. *Personal Relationships*, 18, 630 644.
- Riggio, R. E. (2014). *Endüstri ve örgüt psikolojisine giriş* (6. Basım) (Çev., Belkıs Özkara). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yee, N. (2007). *The proteus effect: Behavioral modification via transformations of digital self representation*. Yayımlanmamış doktora tezi, Stanford Üniversitesi, Stanford.
- Yeşilay. (t.y.) *İnternet bağımlılığı*. Erişim adresi: <https://www.yesilay.org.tr/documents/file/yesilay/kitap/tbm/internet-bagimlilik.pdf>
- Young, K. S. & Rodgers, R. C. (1998). The relationship between depressin and internet addiction. *Cyber Psychology and Behavior*, 1(1), 25-28.
- Yuan, K., Qin, W., Wang, G., Zeng, F., Zhao, L., Yang, X. vd. (2011). Microstructure abnormalities in adolescents with internet addiction disorder. *Plosone*, 6(6), 1-8.
- Wandel, T. L. (2009). Online empathy: Communicating via Facebook to bareaved college students. *Journal of New Communications Research*, 4(2), 42-53.
- Wilcox, K. & Stephen, A. T. (2013). Are close friends enemy? Online social networks, self- esteem, and self-control. *Journal of Consumer Research*, 40, 90-103.